

เอกสารวิชาการ

Academic Focus

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ISBN 2287-0520

ดาวน์โหลดเอกสารได้จาก <http://www.parliament.go.th/library>

Academic Focus

สิงหาคม 2559

สารบัญ

บทนำ

ความหมายของการบริหารราชการ

แบบมีส่วนร่วมของประชาชน

ความสำคัญของการบริหารราชการ

แบบมีส่วนร่วมของประชาชน

ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการบริหารราชการ

ลักษณะของหน่วยงานราชการและข้าราชการ
ที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
ของประชาชน

กฎหมายที่สนับสนุนการบริหาร

ราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย
ที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
ของประชาชน

แนวทางการพัฒนาการบริหารราชการ

แบบมีส่วนร่วมของประชาชน

บทสรุปและข้อคิดเห็นของผู้ศึกษา

บรรณานุกรม

เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th/library>

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

บทนำ

สภาพการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันกำลัง
อยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ
และสังคม อันสืบเนื่องมาจากการปฏิรูปประเทศใน
ทุกภาคส่วนตามความต้องการของประชาชน
ซึ่งภาคราชการเป็นภาคส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อ
การขับเคลื่อนการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อนำไปสู่
การปฏิรูปประเทศให้ประสบความสำเร็จ ภาคราชการ
จึงต้องมีการพัฒนาการบริหารราชการอย่างมี
ความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับการปฏิรูป
ประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การบริหารงาน
ราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
จากการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและสามารถ
อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชน
เกิดประโยชน์สุข โดยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
จากการมีธรรมาภิบาล และสิ่งสำคัญที่จะสนับสนุน
ให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือ การเปิดโอกาสให้
ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ
เพราะจะนำไปสู่การตอบสนองต่อความต้องการ
ของประชาชนได้อย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการเป็นเรื่องที่ทุกประเทศเริ่มให้ความสำคัญและกำลังดำเนินการในหลายรูปแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การที่ภาครัฐอาจจะเปิดให้ประชาชนได้ตัดสินใจเลือกนโยบายสาธารณะเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรง เช่น การลงประชามติ หรือการจัดกระบวนการประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของสาธารณชน ซึ่งเป็นการดำเนินการในรูปแบบทางตรง ส่วนการดำเนินการในรูปแบบทางอ้อมอาจจะกระทำได้หลายวิธี เช่น การที่ภาครัฐจัดให้มีเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรประชาสังคม การเปิดโอกาสและจัดเวทีการมีส่วนร่วมสำหรับผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มนักวิชาการ ตัวแทนจากภาคธุรกิจ สื่อมวลชน และตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ในสังคม ช่องทางเหล่านี้ถือว่าการเปิดทางให้แก่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ทั้งในด้านการร่วมดำเนินการ การตัดสินใจ การรับรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผย ตลอดจนการติดตามตรวจสอบ การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการบริหารราชการที่ประชาชนทั้งเรียกร้อง และยอมรับ รวมทั้งเป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งยังเป็นหลักการสากลที่นานาอารยประเทศให้ความสำคัญเพราะเป็นวิธีการที่คำนึงถึงผลประโยชน์และสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยรวม และทำให้เกิดความสุจริตและโปร่งใสมากขึ้นในระบอบราชการ

ดังนั้น ในบทความนี้จะกล่าวถึงการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในส่วนของความหมาย ความสำคัญ ระดับของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ลักษณะของหน่วยงานราชการและข้าราชการที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน กฎหมายและแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบราชการไทยที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงเงื่อนไขของการเป็นกุญแจดอกสำคัญของความสำเร็จในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบราชการให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเอื้อต่อประโยชน์สุขของประชาชนและส่งเสริมให้ระบบราชการมีพลังในการพัฒนาประเทศต่อไป

ความหมายของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การกำหนดรูปแบบการบริหารราชการของส่วนราชการที่เปิดให้ประชาชนทุกภาคส่วนซึ่งรวมถึงผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชนโดยรวมมีช่องทางและโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลการดำเนินงานของส่วนราชการ ร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็น ร่วมกำหนดทิศทาง และร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความมั่นคงของชีวิตของคนในสังคม ซึ่งขณะนี้การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรูปแบบการบริหารจัดการบ้านเมืองที่เป็นกระแสหลักของการบริหารจัดการภาครัฐและระบบราชการทั่วโลกในอันที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นก่อนดำเนินการตามแผนงานโครงการ นโยบาย เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งของการดำเนินนโยบายของรัฐ หรือเพื่อให้เกิดการยอมรับการดำเนินการของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557ก)

โดยสรุป การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการบริหารราชการที่ข้าราชการหรือหน่วยงานราชการได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินงานของภาคราชการ และการประเมินผล การดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีการจัดระบบงาน วิธีการทำงาน การจัดโครงสร้าง และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของข้าราชการและหน่วยงานราชการที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการเพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

ความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการปฏิรูปประเทศ ดังนี้

1. ช่วยสนับสนุนการสร้างความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ เพราะการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการสร้างความสำเร็จในการดำเนินงานตามนโยบาย แผน โครงการต่าง ๆ ของภาครัฐในปัจจุบันที่เน้นให้ประชาชนเข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผลในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาประเทศที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญต่อประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งอาจประกอบไปด้วยบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร สถาบัน ชุมชนที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการบริหารราชการ

2. ช่วยสนับสนุนและมีความสอดคล้องกับการปกครองที่ใช้หลักธรรมาภิบาล ที่ให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและการตรวจสอบได้จากทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งเป็นการบริหารราชการที่รับผิดชอบต่อสาธารณะและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยรวม

3. ช่วยสนับสนุนและสามารถตอบสนองต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่เน้นการให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมองว่ามนุษย์มีคุณค่าและสามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตที่ตนเองต้องการได้ ซึ่งจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการจะทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เข้ามามีผลกระทบต่อชีวิตตน

นอกจากนี้ การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาระบบราชการจากแบบบนลงล่าง (top - down approach) มาสู่แนวทางการพัฒนาระบบราชการจากล่างขึ้นบน (bottom - up approach) ภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) มากยิ่งขึ้น

ระดับของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในภาครัฐมากยิ่งขึ้น ซึ่งภาครัฐสามารถดำเนินการได้ในหลายระดับตามความเหมาะสมและความต้องการพื้นฐานของประชาชนในแต่ละสังคม โดย International Association for Public Participation (IAP2) เป็นองค์กรสากลที่ส่งเสริมและพัฒนาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน มีสมาชิก 16 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา

แคนาดา ออสเตรเลีย อังกฤษ นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย จีน ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เลบานอน เม็กซิโก โปแลนด์ สโลวีเนีย และไทย ได้ศึกษาและกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ระดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557ข) เพื่อที่หน่วยงานราชการจะสามารถเลือกและตัดสินใจ ออกแบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของแต่ละหน่วยงานจากระดับการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมในภาคราชการ ตั้งแต่ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมที่น้อยที่สุดถึงระดับการเข้ามามีส่วนร่วมที่มากที่สุด ดังนี้

1. ระดับที่ 1 คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (To Inform) เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานหรือกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานราชการ โดยหน่วยงานราชการมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้คือการให้ข้อมูลโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การจัดทำสื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ การพหุชมสถานที่จริง การจัดกิจกรรมเปิดบ้าน (open houses) เป็นต้น

2. ระดับที่ 2 คือ การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน (To Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการอย่างอิสระและเป็นระบบ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานราชการ และหน่วยงานราชการจะนำข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น และประเด็นจากประชาชนไปเป็นแนวทางการปรับปรุงนโยบาย การตัดสินใจ และพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน โดยจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. ระดับที่ 3 คือ การให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทหรือเกี่ยวข้อง (To Involve) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนงานโครงการ และวิธีการทำงาน โดยหน่วยงานราชการมีหน้าที่จัดระบบ อำนาจความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน การให้ประชาชนมีบทบาทโดยรวมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ จะสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ การมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ การปรึกษาหารือ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ระดับที่ 4 คือ การสร้างความร่วมมือกับประชาชน (To Collaborate) โดยการให้กลุ่มประชาชนที่เป็นผู้แทนภาคสาธารณะเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทเป็นหุ้นส่วนหรือภาคีในการดำเนินกิจกรรม

ของหน่วยงานราชการในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีภาคประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (To Empower) โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทเต็มที่ในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อเข้ามาทดแทนการดำเนินงานของหน่วยงานราชการในการดำเนินการหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้เน้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของดำเนินการกิจและภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

เห็นได้ว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการอาจทำได้หลายระดับหลายรูปแบบ และหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่าย และความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

ลักษณะของหน่วยงานราชการและข้าราชการที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

หน่วยงานราชการและข้าราชการเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะจะคอยสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและดำเนินงานของภาครัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งหน่วยงานราชการและข้าราชการที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีลักษณะดังนี้

1. ลักษณะของหน่วยงานราชการที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

หน่วยงานราชการที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะเป็น

- 1) องค์กรที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น ตู้ไปรษณีย์ เว็บไซต์
- 2) องค์กรที่มีการติดต่อสื่อสารสองทาง (Two ways communication) กับประชาชนอยู่ตลอดเวลา และเป็นการสื่อสารที่เปิดให้กับทุกคน
- 3) องค์กรที่มีการติดต่อสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้เสียในภารกิจหรือโครงการที่กำลังทำอยู่
- 4) องค์กรที่มีการนำข้อคิดเห็นที่ได้รับจากประชาชนมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ พร้อมอธิบายเหตุผลการไม่ปฏิบัติตามข้อคิดเห็นหรือคำแนะนำของประชาชน
- 5) องค์กรที่จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในลักษณะทันท่วงที ถูกต้อง จริงใจ และโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจกับหน่วยงาน และ
- 6) องค์กรที่สร้างนโยบายและหลักการขององค์กรที่จะนำความเห็นดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจขององค์กร

2. ลักษณะของข้าราชการที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้าราชการที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีหลักการและวิธีการทำงานที่เปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด โดยต้อง 1) มีการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อส่วนรวมและประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง 2) เคารพในสิทธิเสรีภาพของประชาชน 3) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานอย่างเหมาะสม 4) มีความพร้อมรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ 5) มีการทำงานที่รวดเร็ว โปร่งใส มีกลไกการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการที่ชัดเจน 6) สามารถปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ที่ยึดติดกับระบบอุปถัมภ์ไปสู่ระบบคุณธรรม (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2, 2553)

กฎหมายที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการเป็นประเด็นที่ได้มีการกำหนดเป็นแนวทางและเจตนารมณ์ที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานราชการปรับการดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกกระดับ ซึ่งกรอบแนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชนปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เช่น

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดให้มีกลไกในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของภาครัฐมากขึ้น เช่น ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ในมาตรา 78 (5) ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นเพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน และส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในมาตรา 87 ได้กำหนดว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมประชาชน โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ อย่างครบวงจรเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบ

2. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 เป็นการนำแนวความคิดเกี่ยวกับการปรับระบบราชการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง โดยเฉพาะการนำเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาแปลงให้เป็นรูปแบบกฎหมายเพื่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นการถาวร โดยกำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งหลักการนี้ได้ปรากฏในมาตรา 3/1 วรรค 3 ว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ ต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของแต่ละภารกิจ ซึ่งเป็นการกำหนดเจตนารมณ์ของการมุ่งพัฒนาระบบราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์

ที่สามารถวัดผลได้ รวมทั้งเป็นการกำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญที่ส่งผลให้ส่วนราชการต่าง ๆ มีความตื่นตัวที่จะดำเนินการด้านนี้มากขึ้น

3. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ได้กำหนดกลไกการบริหารราชการในเขตจังหวัดที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เช่น การจัดทำมีกลไกในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างหัวหน้าส่วนราชการที่มีสถานที่ตั้งทำการอยู่ในจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาคหรือราชการบริหารส่วนกลางและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในจังหวัด รวมทั้งผู้แทนภาคประชาสังคมและผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน

4. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อให้ส่วนราชการต่าง ๆ ยึดถือเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารราชการที่เป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูประบบราชการที่ต้องการให้ระบบราชการเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ ในหมวดที่ 2 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน มาตรา 8 (3) จึงได้กำหนดให้ในการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการนั้น ก่อนเริ่มดำเนินการ ส่วนราชการต้องจัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์ผลดีและผลเสียให้ครบถ้วนทุกด้าน กำหนดขั้นตอนการดำเนินการที่โปร่งใส มีกลไกตรวจสอบการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ในกรณีที่ภารกิจใดจะมีผลกระทบต่อประชาชน ส่วนราชการต้องดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือชี้แจงทำความเข้าใจเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับจากภารกิจนั้น และมาตรา 8 (4) ให้เป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะต้องคอยรับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของสังคมโดยรวมและประชาชนผู้รับบริการ เพื่อปรับปรุงหรือเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อให้มีการปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการให้เหมาะสม

เห็นได้ว่าจากเจตนารมณ์ของกฎหมายหลายฉบับที่มุ่งให้เกิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน มีผลทำให้แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนบังเกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น กล่าวคือทุกส่วนราชการจะต้องปรับระบบการบริหารงานในส่วนราชการของตนให้เป็นระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้ฝังรากเป็นวัฒนธรรมการปฏิบัติงานของราชการโดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน กระบวนทัศน์ของคนในหน่วยงานให้สามารถทำงานร่วมกับประชาชนในลักษณะหุ้นส่วน มีการทำงานในลักษณะเครือข่ายมีการออกกฎเกณฑ์และแนวทางการทำงานที่เป็นที่รับรู้และเข้าใจและกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำระดับสูงจำเป็นต้องริเริ่มในการกำหนดนโยบายว่าด้วยการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทยที่สนับสนุนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

เพื่อให้ระบบราชการไทยเข้าสู่ระบบราชการที่มีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และเกิดการขับเคลื่อนการบริหารราชการที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และเกิดผลที่เป็นรูปธรรม แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทยจึงได้นำแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนหรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการมาประยุกต์ใช้ ส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้ส่วนราชการต่าง ๆ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ รวมทั้งการแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการ โดยกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย ดังนี้

1. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 - พ.ศ. 2550

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 - พ.ศ. 2550 ในยุทธศาสตร์ที่ 7 : การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีมาตรการเปิดระบบราชการเข้าสู่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยการยอมรับและให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติงาน และการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ดังนี้

1) กำหนดมาตรการ เงื่อนไข และแนวทางเพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานราชการได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ในการปฏิบัติราชการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติราชการ แนวทางการดำเนินงาน และการรายงานผลการปฏิบัติงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและประชาชนทั่วไป

2) วางหลักเกณฑ์ให้แต่ละส่วนราชการจัดให้มีระบบการปรึกษาหารือกับประชาชน การสำรวจความต้องการของประชาชนโดยเฉพาะในโครงการหรือการปฏิบัติราชการที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน และควรมีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานดังกล่าวเพื่อเผยแพร่และเป็นหลักฐานต่อไป

3) ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาภาคประชาชน (Citizen Advisory Board) โดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการ (กรม/จังหวัด/อำเภอ) เพื่อให้ข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายของรัฐและระบบการบริหารงานการให้บริการ การวางแผนงาน/โครงการ และกำหนดตัวชี้วัด ตลอดจนการวางระบบการให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ

4) ให้แต่ละส่วนราชการจัดให้มีอาสาสมัครภาคประชาชนเข้ามาร่วมทำงานกับข้าราชการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนางานให้บริการสาธารณะบางประเภทหรืองานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5) ให้ทุกส่วนราชการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่มีความจำเป็นต่อการแสดงภาระรับผิดชอบ ความโปร่งใส และเปิดเผยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานลงในเว็บไซต์เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวได้โดยง่าย

6) กำหนดให้ความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบราชการเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการบริหารที่ดีของส่วนราชการ

2. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2555

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2555 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 : การปรับรูปแบบการทำงานให้มีลักษณะเชิงบูรณาการ ให้เกิดการแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการให้คุณค่าความสำคัญและยึดมั่นในปรัชญา หลักการ และแนวทางของการให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1) จัดระบบบริหารราชการให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายกับภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะเป็นภาคี/พันธมิตร/หุ้นส่วนในการจัดบริการสาธารณะ โดย

2.1) ส่งเสริม ผลักดัน และประสานกันให้เกิดความร่วมมือในการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชนในลักษณะการบริหารงานในรูปแบบเครือข่าย (Networking)

2.2) เน้นการทำงานแบบหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในงานบริการสาธารณะ (Public-Private Partnership - PPP) โดยศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมทุนในโครงการพัฒนาสำคัญ ๆ ของประเทศ

2) สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการโดย

2.1) สร้างความรู้และความเข้าใจแก่เครือข่ายภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในการพัฒนาระบบราชการ เน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Action Learning) เพื่อให้ภาคประชาชนมีศักยภาพในการเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้นจนถึงระดับของการเข้ามาเป็นหุ้นส่วน และร่วมติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการภาครัฐได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดความรู้และความตระหนักในสำนึกพลเมืองว่าจะต้องเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2) พัฒนารูปแบบ กลไก ระบบ และวิธีทำงาน เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น วางหลักเกณฑ์ให้แต่ละส่วนราชการจัดให้มีระบบการปรึกษาหารือกับประชาชน สสำรวจความต้องการของประชาชนในโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและให้ข้อคิดเห็นต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในการช่วยกันทำให้เกิดการบริการสาธารณะที่ดียิ่งขึ้น

2.3) ส่งเสริมให้มีคณะกรรมการภาคประชาชน (Lay Board) ในทุกระดับ และจัดให้มีอาสาสมัครภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการริเริ่มให้มีการวางแผนและจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Planning and Budgeting)

3. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2561

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2561 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 : การส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานราชการทบทวนบทบาทและภารกิจของตนให้มีความเหมาะสม โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนอื่น

การถ่ายโอนภารกิจบางอย่างที่ภาครัฐไม่จำเป็นต้องดำเนินงานเองให้ภาคส่วนอื่น รวมทั้งการสร้างร่วมมือหรือความเป็นภาคีหุ้นส่วน (Partnership) ระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ดังนี้

1) ทบทวนบทบาทภารกิจและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐให้เหมาะสม ถ่ายโอนภารกิจงานและกิจกรรมที่ภาครัฐไม่จำเป็นต้องปฏิบัติเองให้ภาคส่วนต่าง ๆ

1.1) ส่งเสริมให้ส่วนราชการทบทวนบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งสำรวจตรวจสอบและทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศที่อยู่ในความรับผิดชอบ เพื่อดำเนินการยกเลิก ปรับปรุง หรือจัดให้มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศขึ้นใหม่ ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ หรือสอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว และลดภาระของประชาชนเป็นสำคัญ

1.2) วางระบบการบริการสาธารณะทางเลือก (Alternative Service Delivery) ตลอดจนพัฒนา หลักเกณฑ์และวิธีการถ่ายโอนภารกิจของภาครัฐให้แก่ภาคส่วนอื่น ๆ ให้มีความเหมาะสมกับขอบเขต หน้าที่ความรับผิดชอบ และศักยภาพของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามาดำเนินการแทนภาครัฐ

2) ส่งเสริมการบริหารราชการระบบเปิดและการสร้างเครือข่าย

2.1) ส่งเสริมการสร้างร่วมมือในรูปภาคีหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับเอกชน (Public-Private- Partnership : PPP) เพื่อให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นของประเทศที่ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากและภาครัฐยังไม่สามารถดำเนินการได้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และได้รับการสนับสนุนกลไกการดำเนินการแบบร่วมลงทุนกับภาคเอกชนด้วยความชัดเจน โปร่งใส และเกิดการบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ให้มีการลงทุนที่ซ้ำซ้อน มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการลงทุนของเอกชนร่วมในกิจการของรัฐ ตลอดจนให้มีหน่วยงานรับผิดชอบกำหนดมาตรฐานและส่งเสริมสนับสนุนการร่วมลงทุนเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินและการคลังของประเทศในระยะยาว

2.2) เปิดให้ภาคเอกชนสามารถเข้ามาแข่งขันกันเพื่อจัดทำบริการสาธารณะแทนภาครัฐ (Contestability) ในภารกิจของภาครัฐที่ภาครัฐไม่จำเป็นต้องดำเนินการเองและภาคเอกชน สามารถดำเนินการแทนได้ โดยสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรีผ่านกลไกตลาด เพื่อให้ภาคเอกชนสามารถเข้ามาแข่งขันได้โดยง่าย รวมทั้งป้องกันและลดปัญหาการผูกขาดในระยะยาว ตลอดจนทำให้ภาครัฐสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้เป็นผู้กำหนดมาตรฐาน และระดับการให้บริการ รวมทั้งติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของภาคเอกชนให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่วางไว้ได้อย่างแท้จริง

2.3) เปิดให้องค์กรภาคประชาสังคมและชุมชนสามารถเข้ามาเป็นผู้จัดบริการสาธารณะแทนภาครัฐ โดยอาศัยการจัดทำข้อตกลงร่วม (Compact) ในรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคมและชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายของข้อตกลงอยู่ที่การร่วมกันดำเนินการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

2.4) พัฒนารูปแบบและแนวทางการบริหารงานแบบเครือข่าย (Networked Governance) โดยการปรับเปลี่ยนบทบาท โครงสร้าง และกระบวนการทำงานขององค์กรภาครัฐให้สามารถเชื่อมโยง

การทำงานและทรัพยากรต่าง ๆ ของหน่วยงานทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้เกิดการพึ่งพากันในรูปแบบพันธมิตร มีการบริหารงานแบบยืดหยุ่น เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ มีการตัดสินใจที่รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ เชื่อมโยงระบบการทำงานระหว่างองค์กรได้ด้วยความสะดวกและรวดเร็ว

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2561 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การยกระดับความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน ส่งเสริมและวางกลไกให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของทางราชการ ตลอดจนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และมาตรการในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม มีกลยุทธ์ดังนี้

1) ส่งเสริมและวางกลไกสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ

1.1) ผลักดันให้หน่วยงานของรัฐมีการปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างจริงจัง รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและการใช้สิทธิตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ

1.2) กำหนดมาตรการ กลไก และสนับสนุนช่องทางในการให้ส่วนราชการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยบูรณาการช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของทางราชการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบสารสนเทศ

1.3) ส่งเสริมและสนับสนุนส่วนราชการพัฒนาคู่มือขั้นตอนกระบวนการทำงาน และกำหนดหลักเกณฑ์ ตลอดจนวางกลไกให้ส่วนราชการเผยแพร่กระบวนการทำงานที่มีมาตรฐาน เปิดเผยขั้นตอนระยะเวลาชัดเจนตามช่องทางสื่อสารต่าง ๆ

2) ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และมาตรการในการต่อต้านคอร์รัปชัน

2.1) เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการพัฒนาระบบการตรวจสอบสาธารณะ (Public Scrutiny) และผู้ตรวจสอบอิสระจากภายนอก (Independent Assessor) ที่ผ่านการฝึกอบรมและได้รับการรับรองเข้ามามีส่วนร่วมในการสอดส่อง ดูแล และสอบทานกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของทางราชการ รวมทั้งวางกลไกสนับสนุนให้ดำเนินการจัดทำราคากลางและข้อมูลรายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างไว้ในระบบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

แนวทางการพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการถือเป็นรูปแบบการบริหารราชการแนวใหม่สำหรับสังคมไทย และเพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนที่บรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องดำเนินการตามแนวทาง 2 ส่วน ดังนี้

1. การพัฒนาจากภายในภาครัฐ (Inside-out approach) โดยต้องดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจกับทุกส่วนราชการและจะต้องมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการทำงานที่ประสานเชื่อมโยงให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งในส่วนกลาง ส่วนจังหวัด เช่น การกำหนดนโยบายให้ทุกหน่วยงานในส่วนราชการ

จัดทำนโยบายและแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้กับข้าราชการระดับต่าง ๆ มีการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และมีการสรรหาหน่วยงานราชการที่มีวิธีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่โดดเด่นเพื่อเป็นหน่วยงานตัวอย่างในการเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่ดีแก่หน่วยงานราชการอื่นๆ ต่อไป

2. การพัฒนาจากภายนอกภาครัฐ (Outside-in approach) โดยการสร้างศักยภาพและโอกาส (Empowerment and enabling) ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การเผยแพร่ข้อมูล การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มขีดความสามารถ การเพิ่มโอกาสและช่องทางของภาคประชาชนที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการโดยเฉพาะการพัฒนาบริการสาธารณะ การติดตามตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การส่งเสริมการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชน การจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้นำในการสร้างเวทีการมีส่วนร่วมในการบริหารระดับต่าง ๆ การจัดทำคู่มือการบริหารราชการที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบในวงกว้าง การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในระดับจังหวัด เพื่อผลักดันการพัฒนาระบบราชการสู่การบริหารงานในระบบเปิดต่อไป

บทสรุปและข้อคิดเห็นของผู้ศึกษา

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการเป็นแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ และบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาระบบราชการ รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

แม้ว่าการพัฒนาระบบราชการให้เป็นระบบราชการแบบเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย รวมถึงระบบราชการและข้าราชการไทยคงยังคุ้นเคยกับการทำงานแบบรวมศูนย์และสั่งการ แต่เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายสำคัญนี้ จำเป็นต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ แนวทาง และมาตรการที่ชัดเจน เพื่อเป็นบรรทัดฐานใหม่ในการวางระบบการบริหารราชการไทยให้สนับสนุนกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะหากระบบราชการมีการบริหารราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานราชการในระดับต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพ ก็จะเป็นก้าวสำคัญอีกก้าวหนึ่งในการพัฒนาระบบราชการ

การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยกลยุทธ์ 2 แบบ คือ การสร้างความพร้อมให้แก่ภาคราชการและภาคประชาชน โดยส่งเสริมให้ภาคราชการมีความรู้เข้าใจและตระหนักในเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ ร่วมติดตามตรวจสอบ และร่วมประเมินผลการบริหารราชการได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง พร้อมกับการเสริมสร้างศักยภาพให้กับเครือข่ายภาคประชาชนในการ

เข้ามาร่วมดำเนินงานกับภาครัฐมากขึ้นให้ไปถึงระดับที่เข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐอย่างครบวงจร ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนหรือราชการระบบเปิดที่เป็นรูปธรรม มีความต่อเนื่อง และยั่งยืน

สุดท้ายการบริหารราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการต่าง ๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคม ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม ลดความขัดแย้งในสังคม และนำไปสู่การสร้างกลไกการพัฒนาาระบบราชการที่ยั่งยืนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในที่สุด

จัดทำโดย

นางสาวพิชญวรรณ กิติคุณ

วิทยากรชำนาญการ

กลุ่มบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โทร 0 2244 2060 โทรสาร 0 2244 2058

Email : sapagroup1@gmail.com

บรรณานุกรม

- กฤษฎาภรณ์ ยุงทอง. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์: กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก http://research.pcru.ac.th/rdb/pro_data/files/5501041.pdf
- กลุ่มพัฒนาระบบสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). **หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการของจังหวัด ประจำปี พ.ศ. 2556.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- กลุ่มพัฒนาระบบสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (มีนาคม 2556). **หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการของส่วนราชการ.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). **ระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด: ทำอย่างไรให้เป็นจริง.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- พรทิพย์ แก้วคำมูล. (17 พฤษภาคม 2559). **การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม.** สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก http://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=156
- “พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546” (9 ตุลาคม 2546). **ราชกิจจานุเบกษา,** เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก, น. 2-3.
- “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545” (2 ตุลาคม 2545). **ราชกิจจานุเบกษา,** เล่ม 119 ตอนที่ 99 ก, น. 1-2.
- “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550” (15 กันยายน 2550). **ราชกิจจานุเบกษา,** เล่ม 124 ตอนที่ 99 ก, น. 5.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” (24 สิงหาคม 2550). **ราชกิจจานุเบกษา,** เล่ม 124 ตอนที่ 47, น. 21-23 และ 28.
- วรรณรดา เลิศลบ. (2555). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. [บทความ]. **วารสารวิทยบริการ,** 23(2), 76-88.
- ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (ม.ป.ป.). **หน่วยการเรียนรู้ที่ 4: หลักการพื้นฐานการทำงานอย่างมีส่วนร่วม.** สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0109501/Unit04/unit04_004.htm
- สถาบันพระปกเกล้า. (สิงหาคม 2553). **ต้นแบบความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัด.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: เอ. พี. กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์.

- สุริน ดวงศรี เขือกเย็น. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล จุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก <http://e-article.plu.ac.th/files/2556/PP/PP560258.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (มีนาคม 2546). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 - พ.ศ. 2550)**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก http://www.opdc.go.th/uploads/files/46_50.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2550). **ผลการดำเนินงานด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=6&content_id=303
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551ก). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2555)**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก <http://www.opdc.go.th/uploads/files/Strategies51-55.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551ข). **ระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด: ทำอย่างไรให้เป็นจริง**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2561)**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก http://www.opdc.go.th/uploads/files/2556/powerpoint_%20yutasad.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (13 พฤศจิกายน 2557ก). **คำนิยามศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก http://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=2549
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (13 พฤศจิกายน 2557ข). **แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก http://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=3&content_id=301
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2559). **หลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลความเป็นเลิศด้านการเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2559**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย.
- สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2. (2553). **คู่มือปฏิบัติงานกระบวนการบริหารจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก http://intranet.prd.go.th/knowledge/file_pdf/file_km3.pdf
- เสาวลักษณ์ ฌ พัทลุง. (16 กรกฎาคม 2552). **การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ทางเลือกสู่ทางรอดของสังคม?**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก <http://prachatai.com/journal/2009/07/25089>

อรพินท์ สฟโซคชัย. (2551). **หลักสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม Participatory Governance Principle (การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม. (พิมพ์ครั้งที่ 1).**
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาคุณภาพ (สวพ.).